

Oponentský posudek

disertační práce Mgr. Pavla Sladkého na téma „Právní postavení mezinárodních organizací a orgánů jako subjektů mezinárodního práva veřejného“

Úkol, který jsem převzal, totiž vypracovat posudek na disertační práci Mgr. Pavla Sladkého na téma „Právní postavení mezinárodních organizací a orgánů jako subjektů mezinárodního práva veřejného“ nebyl pro mne snadný. Tím nemyslím, že bych ho dělal nerad, právě naopak.

Pavla Sladkého jsem poznal již při přednáškách a seminářích na Právnické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci jako vynikajícího a zvědavého studenta. O mezinárodní právo veřejné měl neskrývaný zájem, v seminářích diskutoval nejčastěji právě on a při zkoušce uplatnil nadstandardní znalosti. Upoutal mou pozornost natolik, že jsem ho vyzval k tomu, aby se přihlásil do konkursu na asistenta pro mezinárodní právo veřejné. Byl přijat, žel jeho působení na fakultě bylo krátké, brzy přešel na Ministerstvo zahraničních věcí České republiky do mezinárodněprávního odboru. Ale i pak přijížděl na právnickou fakultu do Olomouce občas přednášet a zejména jsem s ním (a s Mgr. Františkem Zbořilem) napsal učebnici Mezinárodní právo veřejné (Linde, Praha), která se v roce 2006 dočkala již třetího vydání (a připravuje se značně přepracované a doplněné čtvrté). Je tomu tak proto, že ji jako učební pomůcku používají i posluchači jiných fakult v ČR a také, jak jsem zjistil, na Slovensku. Mgr. Pavel Sladký připravil v učebnici kapitoly věnované mezinárodním organizacím a orgánům a též právnímu režimu mezinárodních prostorů. Bylo proto jednoznačné, proč si P.Sladký vybral shora uvedené téma za předmět své disertační práce.

Je samozřejmé, že je naprosto odlišné pojetí zvoleného tématu v učebnici a disertační práci. V učebnici uváděl v podstatě dosavadní stav, tedy psal o tom, co je, zatímco disertační práce je vědecky fundovaná, detailní a propracovaná do detailů. Zároveň třeba uvést: otázka mezinárodních organizací jako subjektů mezinárodního práva veřejného (dále budeme psát jen o mezinárodním právu) pokročila v uplynulých letech v teorii mezinárodního práva i v praxi států natolik, že se zvolené téma stalo velmi ožehavou a též často projednávanou (protože problematickou) záležitostí. Přitom je teorie a kodifikační úsilí, podle mého názoru, někde v polovině cesty.

Proč Komise OSN pro mezinárodní právo (dále je Komise MP) zpracovala za dlouhou dobu své činnosti Návrh odpovědnosti států za mezinárodně protiprávní chování (Draft Articles on Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts), ale její přijetí ze strany států je rok od roku prodlužováno. Po mnoha

neúspěšných jednáních návrh vzalo Valné shromáždění OSN v roce 2001 pouze na vědomí, s tím, že o dalším osudu návrhu pojedná na svém 62. zasedání na podzim 2007. Komise OSN chce přitom použít textu uvedeného návrhu o odpovědnosti států na problematiku odpovědnosti mezinárodních organizací. Jak však bude předloha vypadat, to zatím není zcela zřetelné, a to z důvodů obsahových i časových. Připomeňme jen, že Vídeňská úmluva o smlouvách uzavíraných mezi státy a mezinárodními organizacemi nebo mezinárodními organizacemi navzájem z roku 1986 nevstoupila ani po dvaceti letech v platnost (je zapotřebí 35 ratifikací, do konce roku 2006 jich bylo 28).

Z uvedeného je patrné, že doktorand si vybral zpracovat velmi obtížnou problematiku. Přitom, jak vysvitne z dalšího, v teorii jsou rozdílné názory na subjektivitu mezinárodních organizací. Doktorand také upozorňuje již v úvodní partii (str.3), že existují rozdílné názory na to, zda mezinárodní mezivládní organizace jsou subjekty obecného nebo partikulárního mezinárodního práva veřejného. A totéž se týká postavení mezinárodních orgánů v mezinárodním právu.

Autor disertační práce vychází při závěrech k projednávaným otázkám (str.153 a následující) z výchozí pozice, že za subjekt mezinárodního práva považuje takovou (a) společenskou jednotku, která má (b) způsobilost k oprávněním a závazkům v oblasti mezinárodního práva a má (c) způsobilost vlastními mezinárodněprávními úkony nabývat práv a zavazovat se k povinnostem. Z tohoto pohledu splňují všechny podmínky mezinárodněprávní subjektivity pouze mezinárodní organizace. Mezinárodní orgány nejsou subjekty mezinárodního práva, protože nejsou způsobilé jednat vlastním jménem; jde o společné orgány jejich členských jednotek, jednající jménem těchto členských jednotek.

V dalším upozorním na některé zajímavé názory autora, ale i na názory, které by mohly být předmětem diskuse, při ústní obhajobě této práce.

Z hlediska pojmového autor upozornil na to, že mezinárodní organizace by měly být spíše označovány za „mezistátní“ (str. 13). Dále (str.14), že v češtině používaný název „mezinárodní organizace veřejnoprávní“ by zdůraznil, že jsou ustaveny mezinárodním právem veřejným a nikoliv podle vnitrostátního práva (nevládní mezinárodní organizace).

Správný se mi jeví názor (str. 107), že podle počtu států v mezinárodní organizaci se neodvíjí povaha subjektivity a právní postavení takové organizace.

Při přehledu českých a zahraničních autorů a jejich názorů k projednávané problematice se nemohu zbavit dojmu, že se mohlo uplatnit více stanovisek (a zejména z poslední doby). Jen namátkou : z anglické literatury je to M.Akehurst, z francouzské P.Dupuy, P. Reuter, M.Bedjaoui, z německé O.Komminich a G.Dahm se spoluautory, ze španělské zejména E.Jimenez de Arechaga. Autor operuje nejvíce s díly autorů : F.Seyersted (1964), A.Verdross – B. Simma (1984) a D.W. Bowett (1982), i když, a to je přínosem, najdeme v díle i práce

nejnovější (A.Cassese, 2005; P.H.F. Bekker, 1994, C.F. Amerashinghe, 1996, P.Fischer – H.F. Köck, 2004) a další.

Velmi výstižné se mně jeví „shrnutí“ ke každé kapitole. Doporučoval bych ke zvážení autorovi, v případě publikace díla, zkrátit shrnutí kapitoly 18, neboť mnohé již bylo uvedeno u kapitol dřívějších. Při případném publikování by bylo též nutné vyhnout se drobným nepřesnostem, které jsem se pokusil autorovi označit přímo v práci.

Závěr

Disertační práce Mgr. Pavla Sladkého je velmi kvalitní, původní, koncizní a teoreticky propracovaná. To nic nemění na skutečnosti, že oponent vychází z jiných teoretických základů při řešení základní otázky, kdo je subjektem mezinárodního práva veřejného. Za subjekty mezinárodního práva jsme považovali jen státy (Č.Čepelka – V.David, Úvod do mezinárodního práva, UJEP Brno, 1978, str.9), které mají absolutní normotvornou způsobilost, zatímco mezinárodní organizace (jen mezivládní, vládní) mají dílčí normotvornou způsobilost, protože mohou učinit předmětem mezinárodní úpravy jen to, k čemu je zmocnily (obvykle statutem mezinárodní organizace) členské státy. Stejná výchozí teoretická pozice je uvedena i ve společné práci (V.David, P.Sladký, F.Zbořil, Mezinárodní právo veřejné, 2006). I v nejnovější teoretické práci Č.Čepelka – P.Šturma, Mezinárodní právo veřejné, je zastáván názor, že smlouvy, sjednávané mezinárodními organizacemi, se nemohou řídit obecným mezinárodním právem, protože mezinárodní organizace nejsou subjekty tohoto práva, nýbrž jen partikulárního mezinárodního práva.

Není vůbec důležité, že P.Sladký nevychází z tohoto teoretického stanoviska. Uplatňuje dnes obecně rozvedenou myšlenku, že při určení mezinárodněprávní subjektivity se vychází ze souboru práv a povinností vyplývajících z mezinárodního práva, bez ohledu na to, zda jde o obecné či partikulární mezinárodní právo.

Práci považuji za výbornou a příkladnou pro další doktorské disertační práce. Její případné zveřejnění bych velmi doporučoval. Práci proto doporučuji k ústní obhajobě.

V Brně dne 4. června 2007

Prof.JUDr.Vladislav David, DrSc.